

**UNITED NATIONS UNIVERSAL
DECLARATION OF HUMAN RIGHTS**

1948

انسانانده حقوق دا عالمى منشور

TRANSLATED IN HINDKO LANGUAGE

UNITED NATIONS (UN)

اقوام متحدہ دے تصدیق شدہ دستاویزات تے قراردادیں دی منظوری 10 دسمبر 1948 آں پیرس بچ ہوئی۔ انہاں قراردادیں دُنیا دی ہونڑ تک (400) دے قریب مختلف زبانوں بچ ترجمہ تے مختلف لہجیاں دے بھی ترجمہ شائع کیتے گئے ہین۔ جنہاں دی بنیاد اِس دستاویز آں دُنیا بچ سب توں زیادہ ترجمہ دا حامل دستاویز دا اعزاز حاصل اے۔ انساناں دے حقوق دے عالمی منشور دے حوالے نال قرارداد دُوئی جنگِ عظیم توں فوراً بعد سامنڑے آئی۔ جس دی رُو دے مطابق دُنیا بچ پہلی واری انہاں ساریاں انساناں دے حقوق دے بارے بچ اتفاق رائے پیدا کیتی گئی۔ جہڑا ہر انسان دا بنیادی حق اے۔ بغیر کسی پوچھاڑیاں یا امتیاز دے مرتب کیتے دے سارے حقوق ہر انسان آں دتے جُلنے چاہیدن۔

انساناں دے عالمی حقوق دی قراردادیں مجموعی (30) شتقاں شامل کیتی دیاں ہین۔ جہڑیاں ساریاں دیاں ساریاں بین الاقوامی معاہدیاں دے مطابق کسی وی علاقے دے انساناں دے حقوق دے بارے بچ انہاں دے رہن سہن تے دُوئے طریقیاں دا نچوڑ کڈ کے اخذ کیتیاں گیاں ہین۔ انہاں قراردادیں قومی دستور تے قوانین توں وی اخذ کیتے دے۔ انساناں دے حقوق دا آفاقی منشور ، انساناں دے حقوق بین الاقوامی بل دا حصہ ہین۔ جس بچ اِس حصے آں لازمی تے دُوئے دواں حصیاں جہڑے عالمی معیشت دے حوالے نال کیتے دے ہین۔ انہاں معاہدے ، رسماں رواجوں تے آپنڑیں ثقافت دے حوالے نال منظور کیتے دیاں معاہدیاں دا عالمی معاہدہ برائے عوامی اور سیاسی حقوق دا اختیار دتے دے۔ (1996) جس بچ اقوام متحدہ دی جنرل اسمبلی سُنڑ اتفاق رائے نال انساناں دے حقوق دا عالمی بل دے مؤخر الذکر دُوہے اں معاہدیاں کو منظور کیتا اہیا۔

جس توں بعد ہونز تک اسی بل آں انساناں دے حقوق دے بارے نچ ہک مکمل دستاویز آخیاں جل ہکدے۔ جبکہ اُتلیاں سٹراں نچ پہلے ہی اے لکھ چکے آں کہ اقوام متحدہ دی جنرل اسمبلی سنز (10 دسمبر 1948) آں انساناں دے حقوقاں دا عالمی منشور منظور کر کے اُس دا عام اعلان کیتا۔ اگلے صفحیاں تے اسی منشور دا پورا تے مکمل متن لکھے دے۔ اس تاریخی کارنامے توں بعد اسمبلی سنز آپزیاں سارے ممبر ملکاں تے زور دتے۔ کیونکہ اوہ بھی آپزیاں ملکاں نچ بھی اس دا عام اعلان کرن تے اس منشور دی اشاعت دے کماں نچ حصہ کہنن۔

مثلاً اے کے اسماں خاص جگہاں تے آویزاں کیتا جُلے تے خاص طور تے سکولاں تے مختلف تعلیمی اداریاں نچ اس عالمی منشور آں پڑھ کے سنزایاں جُلے۔ اس دی تفصیلات بھی واضح کیتیاں جُلن۔ اس سلسلے نچ کسی بھی ملک یا علاقے دی سیاسی حیثیت دے لحاظ نال کج بھی امتیازی سلوک نہ برتیا جُلے۔

﴿ آخری مستند مٹن ﴾

﴿ محکمہ اطلاعات عامہ اقوام متحدہ نیویارک ﴾

انساناں دے عالمی حقوق دے بارے نچ جہڑیاں قراردادیں منظور کیتاں گیان، انہاں سامنڑے آنڑنے توں پہلے اے ضروری اے کہ اسی آپزیاں پڑھنے والیاں اس دے بارے نچ تفصیل نال دساں۔ انساناں دے حقوق توں کے مراد اے تے عالمی منشور نچ انہاں دے حقوقاں دی اہمیت تے افادیت اے۔

انساناں دے حقوق دے معنی: اے دُونیاں کَلیاں دا مرکب اے۔ حقوق حق توں نکلے دے، یعنی حق دی جمع حقوق اے تے اوہ شے جہڑی ثابت کرے (کسی فرد یا جماعت آں) انساناں دی طرف

منسوب اے۔ انسان دی تعریف یعنی اوہ جاندار شے جہڑی جسم تے رُوح والی ہوئے تے کلام (بول چال) رَخرٹاں دی قدرتی فطرت رَخدی ہوئے، اِس توں مُراد اِنسان کہیدی جُلدی اے۔

انساناں دے حقوق دا مفہوم: انسان اِس دنیاں بچ کھلانی رہ ہکدا۔ اوہ دُونیاں نال مل جُل کے رہنٹریں تے مجبور اے۔ آپنڑیں ضرورتاں تے زندگی گزارنے واسے آپنڑیں ضرورتاں پُوریاں کرنے واسے سامنڑیں آنڑیں والیاں مشکلاں تے مُصیبتاں دا سامنڑاں کرنے تے اُنہاں کولوں نجات پانڑیں واسے ہک انسان دوئے انسان دا مجبور ہوندے۔ اِس ساری مُصیبتی دے پیش نظر ہر انسان دے عقلی تے اُس دے طبعی لحاظ نال اے حق بزدے کہ اوہ دُونیاں انسان دی مدد کرے تے اُس دے حقوق و فرضاں دا خیال کرے۔

انساناں دے حقوق دی ارتقائی تاریخ دا مختصر جائزہ: انساناں دے حقوق دے متعلق کتاب و سنت دی روشنی بچ بحث کرنے توں پہلے حقوقاں دی ارتقائی تاریخ دا ارتقائی جائزہ کہنڑاں ضروری اے تاکہ حقیقت وی کھل کے سامنڑے آجُلے تے اے وی پتہ لگ جُلے کہ مسلماناں دے مذہب اسلام بچ انساناں دے حقوق دے متعلق مکمل ضابطہ موجودہ اے۔ کیوں کہ حضرت محمد ﷺ سُنڑ آپنڑیں حجة الوداع دے آخری خطبے بچ بڑی تفصیل نال جہڑی تاکید کیتی اے، اوہ ہی انساناں دے حقوق دا نچوڑ اے۔ حضرت محمد ﷺ سُنڑ مسلم تے غیر مسلم دواہاں انساناں دے حقوق دے لحاظ نال اہمیت دے کے مذہب اسلام دی تعلیمات آں مکمل کیتا اہیا۔

حقوق انسانی دے شعور ارتقاء دی مختصر تاریخ دا جائزہ: صنعتی انقلاب دے آغاز دے دوران مغربی ممالک بچ انساناں دے حقوق دے متعلق آگاہی ہوئی تے اسی دوران انساناں دے حقوق دے متعلق بنیادی نُقاط وضع کیتے گئے۔ جنہاں دے مطابق کسی وی انسان آں اُس دے حقوق توں محروم نی کیتا جُل ہکدا۔ بیسویں صدی دی ابتداء بچ انساناں دے حقوق دے متعلق ابتدائی کماں اُتے توجہ دتی گئی

اِہئی۔ اِنقلابِ فرانس اِنہاں ہی حَقوقاں دا اِبنیادی جُزو قرار دتا گیا اِہیا۔ جس دے مُطابق اِنسان اِنہاں دی حیثیت، قوم دی حاکمیت، آزادی، مساوات تے ملکیت جیسے فطرتی حَقوق دے ثبوت پیش کیتے گئے اے۔ فر اِسی طرح اے ہی حَقوق زیادہ ہوندا گئے۔ فر اِنہاں دا دائرہ کار وی وسیع کیتا گیا۔ آخر بچ اِنساناں دے حَقوقاں دا عالمی منشور سامنڑے آیا، جس آں ہک صابطہ دی حیثیت دینڑیں توں پہلے اِسی منشور آں اقوام متحدہ دی جنرل اسمبلی سُنڑ (10 دسمبر 1948) آں اِنساناں دے حَقوق دا عالمی منشور منظور کر کے اُس دا عام اعلان کیتا۔

اِنساناں دے حَقوق دی حقیقت: اِنساناں دے حَقوقاں بچ بچ ہڑے جہڑے بنیادی تے فطرتی حَقوقاں دے امور شامل کیتے گئے ہن، اِنہاں بچ اِنساناں دے حَقوقاں دا جامع یعنی مکمل ترین امور، اِنساناں مُساوات دا حق، اِنساناں دی عزت و آبرو دی حفاظت، اِنساناں دی جان تے اِنہاں دے مال دی حفاظت، جائیداد دی حفاظت، مذہبی آزادی دا حق، آزادی ضمیر یعنی بولنے تے لکھنڑیں دا حق، ضروریات زندگی دا انتظام، بچیاں دے حَقوق دی حفاظت تے اِسی طرح اِنساناں دے معاشی تے ثقافتی تے اِنہاں دے تعلیمی حَقوق نمایاں طور تے شامل کیتے گئے ہن۔

اِنساناں دے حَقوق دی صحیح تشریح: اِہلیاں سَطراں بچ موجودہ دور دے مُطابق جہڑیاں اِنساناں دے حَقوق توں مُتعلق ارتقاء دا سرسری جیہا جائزہ پیش کیتا گیا اے، اُس توں اے گل تے سمجھ آندی اے کہ مذہبِ اسلام بچ وی اِنہاں ہی حَقوقاں دے مُتعلق نبی آخر الزماں حضرت محمد ﷺ سُنڑ اِنساناں دے حَقوقاں دے بارے بچ سختی نال عمل پیراں ہونڑیں دی تاکید کیتی۔ اِنہاں سُنڑ آپنڑےں آخری حجة الوداع دے حُطبے بچ بیان کر کے اِنساناں دے حَقوقاں دی بنیاد رخی۔ اِسی جامع تصورِ انسانیت آں سامنڑے پیش کر کے بزات خود اِسی اِنساناں دے حَقوق آں عملی جامہ پہنا کے ہک صالح معاشرے دی تکمیل کیتی۔

مذہبِ اسلام بچِ انساناں دے حقوق دا تصور: حضرت محمد ﷺ دی تعلیمات بچِ انساناں دے حقوق دے متعلق زندگی دے سارے شعبیاں دے بارے بچِ جہڑی تاکید کیتی اے ، اوہ مذہبِ اسلام بچِ انساناں دے حقوق دی مکمل تشریح تے وضاحت اے۔ جنہاں بچِ انساناں دا احترام، انہاں دی نفسیات تے رجحانات، انساناں دی معاشرتی اعتبار نال تعلیم، شہریت، علاقائی، ملکی ثقافتی تے معاشی تقاضیاں دے مطابق انساناں دی ضرورتاں دا مکمل لحاظ کیتے دے۔ حقوقاں ادا کرنے دے بارے بچِ مذہبِ اسلام سُنڑ اتنی اہمیت دی اے کہ اگر کسی وی شخص آں دُنیا بچِ کسی وی انسان دا حق ادا نہ کیتا تے آخرت بچِ اُساں اوہ حق ادا کرنا پِسی۔ اوہ چیزاں انسان آں آخرت دے بارے بچِ مذہبِ اسلام دی روشنی بچِ دسیاں گیاں ہین۔ انسان تعلیمات دے مطابق ہی سزاتے جزا دا مستحق ہوسی۔ مذہبِ اسلام حقوق دے بارے بچِ جہڑی تعلیم حقوق ادا یگی دے متعلق زور دیندے ، اس توں بخوبی اندازہ لایا جُل ہکدے کہ انسان تے انسان جانور وی آپس دے ظلم و ستم دا آخرت بچِ کھی دُوئے کولوں بدلا کہنسن۔ حدیث نبوی ﷺ دے مطابق حق والیاں حق ضرور دیہوتے قیامتی دے دیہاڑے اوہ حق ادا کرنا پِسی ، حتیٰ کہ بے سَنگھے بکرے آں سَنگھاں والی بکری توں بدلہ کہنڑاں پِسی۔

زکوٰۃ دے متعلق انساناں دے حقوق: اے ہک حقیقت اے کہ مخصوص لوکاں کول مال و دولت اکٹھی رہنڑاں نال کمزور لوک بے روزگاری دا شکار ہو جلدن۔ انساناں دے معاشرے بچِ ہک طبقہ آفلاس تے مجبوری دی زندگی گزارنے اُتے مجبور ہو جلدے۔ اسلام دے قانون دے مطابق زکوٰۃ آں فرض قرار دے کے سالانہ آمدنی دا (تہائی) فیصد حصہ غریباں آستے مختص کیتا تاکہ انہاں دی مالی حالت بہتر ہوئے۔ تاں جے او دولت کسی کھی ہتھے تک محدود نہ رہوے۔ صدقہ خیرات دی اہمیت

دے کے اسلام سُنڑ انساناں دے حقوق دے مُتعلق واضح حکم دِتا۔ اسی طرحاں قرآن پاک نِچ وی اَللہ تعالیٰ دا ارشاد اے کہ تِساں دی حلال کَمائی (مال) نِچ غُرباء تے مسکِیاں دا حق اے۔

اسلام نِچ انساناں دی عزمانی: اَللہ تعالیٰ سُنڑ انساناں اَشرف المخلوقات بَنڑاں کے اِس دُنیا دی ساریاں مخلوقات کولو بلند درجے دا اعزاز بَجھنِیا۔ اسی انسان آں احترام تے اکرام دی تعلیم دتی تے فر اِس انسان آں ہک خُوبصورت دُھانچے نِچ دُھال کے دُنیا دِیاں نِعمتاں توں مالا مال کیتا۔ اَللہ تعالیٰ دا ارشاد اے کہ اَساں سُنڑ آدم دی اولاد آں عزت بَجھنِیا اے۔ سُنکی تے سنی نِچ اُنہاں سَواری دتی تے اُنہاں پاک چیزاں توں روزی وی دتی۔ اَساں سُنڑ اِس آدم دی اولاد آں بُوں سَرِیاں مخلوقات کولو فَوَقیّت دتی۔ اَللہ تعالیٰ دا ارشاد اے کہ اَساں سُنڑ آدمی آں سَوہنڑیں شکل و صورت نال پیدا کیتے۔ ہک ہور جائی تے قرآن پاک نِچ اَللہ تعالیٰ دا ارشاد اے کہ اَللہ سُنڑ تِساں دے نفعے آستے زمیناں دِیاں ساریاں چیزاں پیدا کیتیاں ہِن۔ ہک ہور جائی تے وی اَللہ تعالیٰ دا فرمان اِس کہ میں ساریاں جِناں تے انساناں صرف آپنڑی عبادت آستے پیدا کیتے۔ اسی طرح اسلام سُنڑ انساناں دی حُرمت تے شرافت دی اِتی پاسداری کیتی اے کہ انسان دا احترام رہندی دُنیا تک باقی رَنخ کہیدے۔ آپ ﷺ دے زَمانے نِچ ہک عورت دا جَنازہ جُلدا اہیا، اِس دوران آپ ﷺ اَدب و احترام نال اُٹھ کے کھل گئے۔ صحابہ سُنڑ آپ ﷺ آں دِسیاں کہ اے جَنازہ تے ہک یہودی عورت دے تے آپ ﷺ سُنڑ فرمایا کہ کیا اوہ انسان نی؟ اسی طرح نبوت و شریعت دی دولت وی صرف اور صرف انسان ہی آں عطا کیتی دی اے۔ اسلام سُنڑ ہک آفاقی مذہب ہونڑیں دے ناطے نال انساناں دے حقوق دے مُتعلق بُوں زور دے کے اُنہاں تے عمل کرنے دا آئے دے۔

انساناں آستے اخوت تے مساوات: اَللہ دے نبی ﷺ سُنڑ رَنگ و نسل قومیت ، و طنیت تے او نِچ نِچ دے سارے امتیازات ختم کر کے ساری دُنیا دے انساناں برابری دے حقوق دا تصور دِتا۔ فرہک

اعلان کیتا کہ سارے انسان حضرت آدم دی اولاد ہین تے ساریاں دا درجہ وی برابر اے۔ آپ ﷺ سُنڑ حجة الوداع دے موقع تے آپنڑےں تاریخی خطبے نچ جنہاں بنیادی انساناں دے حقوق دی وصیت تے ہدایت فرمائی آہی، انہاں نچ انساناں دی وحدت تے مساوات دا مسئلہ خصوصی اہمیت دا حامل اے۔ نبی ﷺ دا ارشاد ہے کہ اے لوکو! یقینا تہاں دا پروردگار ہک ہی اے۔ تہاں داپے تے دادا وی ہک ہی ہے تے اوہ سارے وی تے تہی وی حضرت آدم دی اولاد او۔ حضرت آدم آں اللہ پاک سُنڑ مٹی توں پیدا کیتا۔ یقیناً تہاں نچ اللہ تعالیٰ دے نزدیک سب توں زیادہ معزز اوہ شخص اے، جہڑا سب توں زیادہ متقی تے پرہیزگار اے تے پاک باز ہے۔ کسی وی عربی آں عجمی تے کج برتری تے فضیلت حاصل نی۔ اگر فضیلت ہوئی وی تے اوہ صرف تقویٰ دی بنیاد تے ہوسی۔ فتح مکہ دے موقع تے آپ ﷺ سُنڑ آپنڑےں خطبے نچ اسی طرح دا ارشاد فرمایا تے انساناں دے حقوق دے بارے نچ حکم دتا۔ قرآن پاک نچ اللہ تعالیٰ دا فرمان اے کہ اے لوکو! آپنڑےں پروردگار کولوں ڈرو، جس سُنڑ تہاں ہک جان توں پیدا کیتے تے اسی توں فر جوڑا بڑایا۔ فر انہاں دہاں توں کثرت نال مردو عورتاں پیدا کیتیاں، فر انہاں پھیللا کہیدا۔ ہک ہور جائی تے ارشاد فرمایا کہ اے لوکو! آساں سُنڑ تہاں ہک مرد تے ہک عورت پیدا کیتے تے تہاں قوم تے قبیلے بنڑائے تاکہ تہاں ہکی دوائے دی شناخت مل جُلے۔ خدا دے نزدیک تہاں بچوں اکرام دے قابل تے عزت والا او ہی ہے، جہڑا ساریاں توں زیادہ پرہیزگار ہوسی۔

انساناں دی جان و مال تے عزت و آبرو دی حفاظت: انساناں دی جان مال تے عزت و آبرو دی حفاظت انساناں دے حقوق نچ پہلا تے بنیادی حق اے۔ کیوں کہ جان سب توں زیادہ قیمتی اثاثے۔ اسی دے اردگرد زندگی دیاں سرگرمیاں گھومدیاں ہین۔ آپ ﷺ دے دور توں پہلے انساناں دی جان دی کجھ وی قدر و قیمت نی ہوندی آہی۔ سب توں پہلے آپ ﷺ سُنڑ وحشی درندیاں کولوں

انساناں دی جان دے احترام دا سبق سکھایا۔ ہک جان دے قتل آں ساری انسانیت دا قتل قرار دتا، قرآن پاک بچ وی اس دی تائید کیتی۔ ارشاد باری اے جہڑا شخص کسی آں (ناحق) بغیر کسی وجہ دے قتل کرسی اُس آں ملک بچ خرابی پیدا کرنے دی سزا دتی جلیسی، یعنی اس سُنڑ ساریاں لوکاں دا قتل کیتے۔ جس سُنڑ ہک انسان دی زندگی بچائی گویا اُس سُنڑ ساریاں لوکاں دی زندگی بچائی۔ نبی ﷺ دا ارشاد اے کہ رحم کرنے والیاں اُتے اللہ تعالیٰ وی رحم کردے۔ ہک ہوری جائی تے ارشاد فرمایا کہ اللہ تعالیٰ اُس تے رحم نی کردا جہڑا انساناں تے رحم نی کردا۔ اللہ تعالیٰ دا فرمان اے کہ کھی دُوہے دے مال ناحق نہ کھاؤ۔ اس گلاں توں اے گل وی مذہب اسلام سُنڑ وضح کر کہیدی کہ انساناں دی زندگی دی بقاء آستے مال وی بنیادی حیثیت رَخدے۔ جس طرح زندگی تے مال انساناں دے بنیادی حق بچ شامل اے، اسی طرح عزت و آبرو وی انسان دا بنیادی حق اے۔ اللہ تعالیٰ دا اس بارے فرمان اے کہ اے ایمان والو! کوئی قوم وی کسی دُوئی قوماں دا مذاق نہ اڈاؤے، ممکن اے کہ اوہ لوک انہاں کولوں بہتر ہون۔ ارشاد فرمایا کہ کھی دُوئے دے بُرے ناں نہ کہنوں۔

آزادی دا تحفظ (شخصی تے مذہبی آزادی): اسلامی معاشرے بچ ہر فرد آں مساوی حقوق حاصل ہیں۔ اس آستے کسی دا وی کسی تے بے جا دباؤ نی ہر کوئی آزاد تے خود مختار اے۔ اسلام سُنڑ شخصی آزادی دی بقاء آستے انساناں دی نجی زندگی بچ دخل دینڑیں توں دُونیاں روکے اے۔ خواہ مخاہ دخل اندازی، ٹوک بازی تے بلا اجازت کسی دے گہارے بچ دخل اندازی توں منع کیتے۔ ارشاد فرمایا کہ مومنو! آپنڑیں گہاراں تے دُونیاں لوکاں دے گہاراں بچ اجازت کہن کے تے سلام کیتے بغیر نی داخل ہونڑاں چائیدا۔ اسی طرح اسلام بچ زبردستی وی نی، ہک دانشور دا آخنڑیں کہ صبر و اعتقاد آزادی دا ہک قیمتی آثا ہے۔ جساں حاصل کرنے آستے مکہ مکرّمہ دے اُس دور بچ مسلماناں سُنڑ تاراں کھا کھا کے کلمہ حق بلند کیتا تے بالآخر اے حق ثابت ہو کے رہیا۔ اسلامی تاریخ اس گلاں تو عاری اے کہ

مُسلماں سُنڑ آپنڑیں غیر مُسلم رعایا آں اسلام قبول کرنے واسے نہ تے مجبور کیتا تے نہ ہی کسی قوم آں زور نال یا مار مار کے کلمہ پڑھایا۔

عورتاں، بچیاں، غلاماں، یتیمیاں تے حاجت مندوں دے حقوق: اعلان نبوت توں پہلے عورتاں دی حالت بڑی ہی بُری اہئی۔ معاشرے بچ انہاں دی حیثیت لذت تے عیش دے علاوہ کج سمجھی جلدی اہئی۔ معاشی، سماجی ہر لحاظ نال عورتاں بے بس اہیاں۔ حضرت محمد ﷺ دے زمانے بچ انہاں سُنڑ سسکدی تے بہلکدی عورتاں دا مقام متعین کیتا۔ آپ ﷺ سُنڑ آپنڑیں آخری خطبہ حجة الوداع دے موقع تے عورتاں دے حقوق متعین کر کے تفصیل نال انہاں دا مقام تے احترام بھی متعین کیتا تے انہاں دے حقوق دی وضاحت کیتی۔ اللہ تعالیٰ سُنڑ ارشاد فرمایا کہ آپنڑیں اولاد آں فکر فاقہ دے خوف نال قتل نہ کرو۔ انہاں تے تُساں روزی دیہنڑیں والا اوہ ہی خدا آپ اے، یقینا اے بڑا گناہ اے۔ زمانہ جاہلیت بچ غلاماں دے تے غریباں دے حقوق روندے تے پامال کیتے جلدے ہوندے اے۔ انہاں حقارت دی نظر نال دیکھیا جلد ا ہوندا اہیا۔ اسلام سُنڑ انہاں حقوق دے زندگی دی بلند سطح تک پھچایا۔ ہور اہجے اہجے اصول وضع کیتے کہ جنہاں نال زیادہ توں زیادہ لوگ غلامی دی پریشانی کولوں باہر نکلے۔ اسی طرح اسلام سُنڑ گناہواں تے حکم عدولی داسفارہ غلاماں دی آزادی رخی۔ انہاں نال حُسن سلوک دا حکم دتا۔

(2)

انساناں دے حقوق دے عالمی منشور دی تمہید

چونکہ ہر انسان دی ذاتی عزت تے حرمت تے انساناں دے مساوی تے ناقابل انتقال حقوقاں منڑاں دُنیا بچ آزادی، انصاف تے امن دی ہی بنیاد اے۔ چونکہ انساناں دے حقوقاں توں لاپرواہی تے اُس

دی بے حرمتی اکثر اہجے وحشیانہ کماں دی شکل بچ ظاہر ہوندی اے۔ جنہاں توں انسانیت دے ضمیر آں سخت صدمہ پہنچدے۔ عام انساناں دی بلند ترین آرزو اے ہی ہوندی اے کہ اہجی دُنیاں دا وجود ہووے جس بچ تمام انسان آپنڑیں گلاں ماتخڑیں تے آپنڑیں عقیدے تے قائم رہنڑاں دی آزادی حاصل ہووے۔ اوہ خوف تے احتجاج توں محفوظ رہوں۔ چونکہ اے بُوں ضروری اے کہ انساناں دے حقوق تے قانون دی عملداری ضروری ہووے۔ جس نال اس آں محفوظ کیتا جُلے۔ اگر اسی اے نہ چہندے کہ انسان عاجز آ کے جبر تے استبداد دے خلاف بغاوت کرن تے مجبور ہوں، چونکہ اے بُوں ضروری اے کہ قوماں دے درمیان سنگیاں آ لے تعلقات آں بڑھایا جُلے۔

(3)

کیوں کہ اقوام متحدہ دی ممبر قوماں سُنڑ آپنڑیں چارٹر بچ بنیادی حقوق، انساناں دی شخصیت دی حرمت تے قدر تے جنڑیاں تے کنڑیاں دے مساوی حقوق دے بارے بچ آپنڑےں عقیدے دی دوبارہ تصدیق کر کہیدی اے تے وسیع تر آزادی دی فضا بچ معاشرتی ترقی آں تقویت دینڑیں واسطے تے معیار زندگی بلند کرنے دا ارادہ کر کہیدی۔

چونکہ ممبر ملکاں سُنڑ اے عہد بھی کیتے کہ اوہ اقوام متحدہ دے اشتراک عمل نال ساری دُنیا بچ اصولاً، عملاً انساناں دے حقوق تے انہاں دی بنیادی آزادیاں دا زیادہ توں زیادہ احترام کرن تے نال ہی احترام کراؤں۔

چونکہ اس عہد دی تکمیل واسطے اے بُوں ہی ضروری اے انہاں دے حقوق تے آزادی دی نوعیت آں سارے ہی سمجھ بگسن لہذا۔۔۔

جنرل اسمبلی

اعلان کردی اے کہ انساناں دے حقوقاں دا اے عالمی منشور ساریاں قوماں واسطے حصول مقصد دا مشترک معیار ہونے تاکہ ہر فرد تے معاشرے دا ہر ادارہ اس منشور آں ہمیشہ سامنے رخصدیاں ہونے اں تعلیم و تبلیغ دے ذریعے انہاں حقوقاں دی آزادیاں دا احترام پیدا کر کے۔ انہاں قومی و بین الاقوامی کاروائیاں دے ذریعے ممبر نکالاں بچ تے انہاں قوماں واسطے جہڑیاں ممبر نکالاں دے ماتحت ہون، منوانڑیں دی بتدریج کوشش کرسن۔

دفعہ 1۔ سارے انسان آزاد تے حقوق و عزت دے اعتبار نال برابر پیدا ہونے ہن۔ انہاں دا ضمیر تے عقل ودیعت ہوئی اے۔ اس واسطے انہاں ہکی دوائے نال بھائی چارے دا سلوک کرنا چائیدے۔

دفعہ 2۔ سارے انسان انہاں ساریاں آزادیاں تے حقوقاں دے مستحق ہن، بچ ہڑے اس اعلان بچ بیان کیتے دے ہن۔ اس حق تے نسل، رنگ، جنس، زبان، مذہب تے سیاسی تفریق یا کسی بھی قسم دے عقیدے دا، قوم معاشرے، دولت یا خاندانی حیثیت وغیرہ دا کج اثر بھی نہ پسی۔ اس توں علاوہ جس علاقے یا ملک توں جہڑا شخص بھی تعلق رخوا ہو سی اس دی سیاسی کیفیت دا دائرہ اختیار یا بین الاقوامی حیثیت دی وجہ توں اس نال کج بھی امتیازی سلوک نہ کیتا جلسی۔ چائے اوہ ملک یا علاقہ آزاد ہونے یا نہ ہونے یا اس دی حیثیت غیر مختار ہونے یا سیاسی اقتدار دے لحاظ نال کسی دوائے بندش دا ہی شکار ہونے۔

دفعہ 3۔ ہر شخص آں آپنڑیاں جان، آزادی تے ذاتی تحفظ دا حق حاصل اے۔

دفعہ 4۔ کوئی شخص کسی آں بھی نوکر یا نوکرانڑیں (غلام یا لونڈی) بڑا کے نی رخ ہکدا۔ غلامی تے بڑہ فروشی یا اسی طرح دی کج بھی شکل ہونے ممنوع قرار دتی جلسی۔

دفعہ 5۔ کسی بھی شخص آں جسمانی ظالمانہ آذیت، انسانیت سوز یا ذلیل سلوک یا سزانی دتی جل ہکدی۔

دفعہ 6- ہر شخص دا اے حق اے کہ اُس دا ہر جائی تے قانون اس دی شخصیت آں تسلیم کرے۔

دفعہ 7- قانون دی نظر نیچ سارے ہی برابر ہین تے سارے بغیر کسی بھی تفریق دے قانون دے اندر رہ کے برابری دے حقوق رخنڑیں حقدار ہین۔ اس اعلان دے خلاف جہڑی بھی تفریق دتی جُلسی یا تفریق آستے ترغیب دتی جُلسی اُس توں برابر دے بچاؤ دے حقدار ہین۔

دفعہ 8- ہر شخص آں انہاں افعال دے خلاف جہڑے اُس دستور یا قانون نیچ دتے ہوئے ہین، بنیادی حقوقاں مُکاندے ہون، بااختیار عدالتاں توں مؤثر طریقیاں نال چارہ جوئی دا حق اے۔

دفعہ 9- کسی شخص آں محض حاکم دی مرضی تے نہ ہی گرفتار کیتا جُل ہکدے تے نہ ہی نظر بند یا جلا وطن کیتا جُل ہکدے۔

دفعہ 10- ہر شخص آں یکساں طور تے اے حق حاصل اے کہ اوہ حقوق و فرائض دا تعین یا اُس دے خلاف کج بھی عائد ہونڑیں والے جرم دے بارے نیچ مُقدمے دی سماعت آزاد تے غیر جانبدار عدالتاں دے کھلے اجلاس نیچ مُنصفانہ طور تے ہوئے۔

دفعہ 11- (1) ایجے ہر اُس شخص اُتے جس تے فوجداری دا الزام ہوئے بے گناہ شمار ہونڑیں دا حق اے۔ اُس ویلے تک جدوں اُس اُتے کھلی عدالت نیچ الزام ثابت نی ہو جُلدا۔ اُس آں آپنڑیں صفائی دینڑیں دا بھی پورا پورا حق حاصل ہوسی تے اُس آں موقع بھی دتا جُلسی۔

(2) کسی وی شخص آں کسی وی ایجے فعل یا فروگزاشت دی وجہ توں ارتکاب دے ویلے قومی یا بین الاقوامی قانون دے اندر تعزیری جرم شمار نہ کیتا جُلسی تے نہ ہی کسی تعزیری جرم نیچ شامل کیتا جُلسی۔

دفعہ 12- کسی وی شخص دی آپنڑیں ذاتی زندگی، خانگی زندگی، گہار ٹبر، خط و کتابت بچ من مانی دے طریقے اُتے مداخلت نہ کیتی جُلسی تے نہ ہی اُس دی عزت تے ٹیک نامی تے حملے کیتے جُل ہکدن۔ ہر شخص آں حق اے کہ قانون اُساں حملے یا مداخلت توں محفوظ رخن۔

دفعہ 13- (1) ہر شخص دا اے حق اے کہ اُساں ہر ریاست دی حدود بچ نقل و حرکت کرنے دی تے رہنڑیں دی آزادی ہوئے۔ (2) ہر شخص آں اِس گلاں دا حق اے کہ اوہ ملک توں جُلے چائے اے ملک اُس دا آپنڑاں ہوئے تے اِس طرح اُساں ملک بچ مڑ کے آنڑاں دا وی حق اے۔

دفعہ 14- (1) ہر شخص آں ایذا رسانی توں دوسرے مکاں بچ پناہ لوڑنے تے پناہ مل جُلے تے اُس توں فائدہ کہنڑاں دا وی حق اے۔

(2) اے حق انہاں عدالتی کاروائیاں توں بچنڑیں آستے استعمال نی کیتا جُل ہکدا۔ جہڑے ذاتی غیر سیاسی جرائم یا ایجے افعال دی وجہ توں عمل بچ آندے ہون۔ جہڑے اقوام متحدہ دے مقاصد تے اصولاں دے خلاف ہن۔

دفعہ 14- (1) ہر شخص آں قومیت دا حق اے۔

(2) کوئی شخص وی محض حاکم دی مرضی تے آپنڑیں قومیت توں محروم نی کیتا جُل ہکدے تے اُس آں قومیت بدلائنڑیں دے حق دینڑیں توں وی انکار نی کیتا جُل ہکدا۔

دفعہ 16- (1) بالغ مرداں تے عورتاں بغير کسی ایجی پابندی جہڑی کے نسل، قومیت یا مذہب دی پناہ تے لائی جُلے۔ اُساں شادی بیاہ تے آپنڑاں گہار بسائیں دا حق اے۔ اِس توں مرداں تے عورتاں نکاح، ازدواجی زندگی تے نکاح فسخ کرنے دے معاملے بچ برابری دے حقوق حاصل ہن۔

(2) نکاح دواں فریقاں دی پوری تے آزاد رضامندی نال ہو سی۔

(3) خاندان، معاشرے دی فطری تے بنیادی اکائی اے۔ اوہ معاشرے تے ریاست دواں دی طرفوں حفاظت دا حقدار ہوسی۔

دفعہ 17- (1) ہر انسان آں کہلیاں یا دواں نال مل کے جائیداد رخنڑیں دا وی حق اے۔

(2) کسی وی شخص آں زبردستی اُساں اُسدی جائیداد توں محروم نی کیتا جمل ہکدا۔

دفعہ 18- ہر انسان آں آزادی فکر، آزادی ضمیر تے آزادی مذہب دا پورا حق اے۔ اس حق بچ مذہب یا عقیدے آں بدلائیں تے لوکاں بچ یا کہلے طور تے یا دواں نال مل جمل کے آپڑے عقیدے دی تبلیغ، عمل، عبادت تے مذہبی رسماں پوری کرنے دی آزادی وی شامل اے۔

دفعہ 19- ہر شخص آں آپڑیں رائے رخنڑیں دا تے اظہار رائے دی آزادی دا حق حاصل اے۔ اس حق بچ اے امر وی شامل اے کہ اوہ آزادی دے نال آپڑیں رائے قائم کرے۔ جس دے ذریعے اوہ چاہوے غیر ملکی سرحداں دا خیال کرے تے علم تے خیالات دی تلاش کرے، انہاں حاصل کرے یا انہاں دی تبلیغ کرے۔

دفعہ 20- (1) ہر شخص آں پرامن طریقے نال ملنا جملنا تے انجمن بزنائیں دی آزادی دا حق اے۔

(2) کسی وی شخص آں کسی وی انجمن بچ شامل ہونڑیں تے مجبور نی کیتا جمل ہکدا۔

دفعہ 21- (1) ہر شخص آں آپڑیں ملک بچ براہ راست حکومت یا آپڑیں منتخب کردہ نمائندیاں دے ذریعے حصہ کہنڑیں دا حق اے۔

(2) ہر شخص آں آپڑیں ملک بچ سرکاری ملازمت حاصل کرنے دا برابر حق اے۔

(3) عوام دی مرضی نال حکومت اقتدار دی بنیاد ہوسی۔ اے مرضی وقتاً فوقتاً انتخابات دے ذریعے ظاہر کیتی جُل ہکسی۔ جہڑی عام تے مساوی رائے دہندگی نال ہوسی تے جہڑی خفیہ ووٹ یا اُس دے مساوی کسی دُوئے آزاد طریقے رائے دہندگی دے مطابق عمل نچ آوے۔

دفعہ 22۔ معاشرے نچ رکن دی حیثیت نال ہر شخص آں معاشرتی طور تے تحفظ دا حق حاصل اے۔ اے حق بھی ہے کہ اوہ ملک دے نظام تے وسائل دے مطابق قومی کوشش تے بین الاقوامی تعاون نال ایجے اقتصادی، معاشرتی تے ثقافتی حقوقاں حاصل کرنے جوگے، جہڑے اُس دی عزت تے شخصیت دے نال آزادانہ نشوونما آستے لازمی ہوں۔

دفعہ 23۔ (1) ہر شخص آں کم کاج، روزگار دے آزادانہ انتخاب، کم کاج دی مناسب و معقول شرطوں تے بے روزگاری دے خلاف تحفظ دا حق اے۔

(2) ہر شخص آں کسی بھی تفریق دے بغیر مساوی کم آستے کماں دے مطابق مساوی معاوضے دا حق اے۔

(3) ہر شخص آں جہڑا اوہ کم کردے اوہ ایجے مناسب و معقول معاشرے دا حق رخدے جہڑا اُس دے تے اُس دے کھار والیاں آستے باعزت زندگی دا ضامن ہوے۔ جس نچ اگر ضروری ہوے تے معاشرتی تحفظ دے کج ہور طریقیاں نال اُس نچ اضافہ کیتا جُل ہکدے۔

(4) ہر شخص آں آپڑیں مفاد آستے تے بچاؤ آستے تجارتی انجمنوں دے قائم کرنے تے اُس نچ شریک ہونڑیں دا حق حاصل اے۔

دفعہ 24۔ ہر شخص آں آرام تے فرصت دا حق اے۔ جس نچ کم دے گھنٹے اں دی حد بندی تے تنخواہ دے علاوہ مقررہ وقفیاں دے نال چھٹیاں بھی شامل ہین۔

دفعہ 25- (1) ہر شخص آں آپنڑیں تے آپنڑیں کہاراں والیاں دی صحت تے فلاح و بہبود دے مناسب معیار زندگی دا حق اے۔ جس بچ خوراک، پوشاک، مکان تے علاج دیاں سہولتاں تے دُونیاں ضروری معاشرتی مراعات بھی شامل ہین۔ بے روزگاری، بیماری، بیوگی، بڑھاپے یا اہجیاں حالتاں بچ روزگار دی محرومی جہڑی اُس دے قبضہ قدرت توں باہر ہوئے دے خلاف تحفظ دا حق اے۔

(2) زچہ تے بچہ خاص توجہ تے امداد دے حقدار ہوسن۔ تمام بچے خواہ اوہ شادی توں پہلے پیدا ہوون یا شادی دے بعد معاشرتی تحفظ دے نال یکساں طور تے مستفید ہوون۔

دفعہ 26- (1) ہر شخص آں تعلیم دا حق اے۔ تعلیم مفتاں دی ہوسی، کہٹ توں کہٹ ابتدائی تعلیم تے بنیادی درجے اں بچ ابتدائی تعلیم غیر جبری ہوسی تے لائقیت دی وجہ توں اعلیٰ تعلیم حاصل کرنا ساریاں آستے مساوی طور تے ممکن ہو سی۔

(2) تعلیم دا مقصد انساناں دی شخصیت دا پوری طرح نشوونما کرناں ہوسی تے اوہ تمام انساناں دے حقوق جہڑے بنیادی آزادیاں دے احترام بچ اضافے دا باعث ہو سی۔ تمام قوماں تے نسلی یا مذہبی گروہاں دے درمیان باہمی مفاہمت، رواداری تے دوستی آں ترقی دیسن۔ امن آں برقرار رخصتاں آستے اقوام متحدہ دی سرگرمیاں آگے گڈ سی۔

(3) والدیناں اس گلاں دے انتخاب دا اولین حق ہو سی کہ انہاں دیاں بچے اں کس قسم دی تعلیم دتی جلیسی۔

دفعہ 27- (1) ہر شخص آں قوم دی ثقافتی زندگی بچ آزادانہ حصہ کہنڑیں دا ادبیات توں مستفید ہونڑیں داتے سائنس دی ترقی تے اُس دے فوائد بچ شرکت دا حق حاصل اے۔

(2) ہر شخص آں حق حاصل اے کہ اُس دی اخلاقی تے مادی مفاد دا بچاؤ کیتا جُلے۔

جہڑا اُس آں سائنسی، علمی یا ادبی تصنیف توں، جس دا اوہ مُصنّف ہووے حاصل ہون۔

دفعہ 28۔ ہر شخص آں اہجے معاشرتی تے بین الاقوامی نظام بچ شامل ہونڑیں دا حق حاصل اے، جس

بچ ساریاں آزادیاں تے حقوق حاصل ہون، جہڑے اس اعلان بچ پیش کیتے دے ہین۔

دفعہ 29۔ (1) ہر شخص تے معاشرے دا حق ہے کہ اوہ معاشرے بچ رہ کے اُس دی شخصیت دی

آزادانہ تے پوری نشوونما ممکن کرے۔

(2) آپڑیں آزادیاں دے حقوق توں فائدہ کھنڑیں بچ ہر شخص اہجی حدود دا پابند ہوسی، جہڑا

دوئیاں دیاں آزادیاں تے انہاں دے حقوق آں تسلیم کرنے تے انہاں دا احترام کرنے دی عرض

توں یا جمہوری نظام بچ اخلاق، امن عامہ تے فلاح و بہبود دے مناسب لوازمات آں پورا کرنے دے

قانون دی طرف عائد کیتے دے ہین۔

(3) اے حقوق تے آزادیاں کسی حالت بچ وی اقوام متحدہ دے مقاصد تے اصولاں دے خلاف

عمل بچ نی لائی جُل ہکدی۔

دفعہ 30۔ اس اعلان دی کسی شے توں کج اہجی گل نی مراد کھیدی جُل ہکدی، جس توں کسی ملک

، گروہ یا شخص آں کسی اہجی سرگرمی بچ مصروف ہونڑیں دا کسی اہجے کماں بانجام دینڑاں دا حق پیدا

ہوے۔ جس دا مقصد انہاں حقوقاں دا تے آزادیاں دی تخریب ہووے جہڑیاں اتھے پیش کیتی دیاں

ہین۔